

Spomini na mladost

Smo v letih, ko nas že lahko začne dajati tisto, nekaj barvi podobnega, »roza«. Poskušal bom zbrati nekaj trenutkov iz svoje mladosti, ki sem jo v glavnem preživel v Trebežu.

Rodil sem se ob koncu druge svetovne vojne in zrastel v delavski družini železarskega valjavca in gospodinje. Najzgodnejši spomin mi sega v četrto leto starosti, ko smo še stanovali v hiši pri Jenkotovih, Pri Kajžu. Na malem dvorišču smo imeli nekaj kokoši, ki sem jih moral hraniti vsak dan, navadno sede sredi njih. Že takrat sem dobil prve smuči – skodle, ki so se mi zdele takrat res velike. Pri mojih petih letih smo se preselili v stanovanje oziroma v polovico hiše Pri Škurtniku, ki je stala ob edinem vaškem koritu v Trebežu. Tu se je pralo, čistilo čreva za izdelovanje klobas, napajala živina, meni osebno pa je vodnjak služil vse do osemnajstega leta kot umivalnica. Enkrat tedensko pa smo tako ali tako opravljali »ribanje« telesa v tovarniški javni kopalnici. V hiši, zgrajeni že leta 1786, sta nam bila na razpolago le dva prostora, in sicer »hiša« s kmečko pečjo v velikosti 4 x 4 m in kamra v izmeri 2,5 x 2,5 m. Da smo lahko postavili v sobo tri postelje, smo morali podreti peč. Da pa nas ne bi zeblo, smo hodili v posteljo, ogreto z opeko in kasneje s termoforjem. Kamra oz. kašča nam je šele po predelavi lahko služila kot kuhinja. Vanjo smo postavili miniaturno mizo, dva stola, štedilnik na drva, »gredenco« in »kolmkišto«, na kateri sem običajno jedel, sedel pa na pručki. To je bil tudi prostor, kjer sem za kazen večkrat na koruzi klečal in delal pokoro zaradi lumparij, ki sem jih ušpičil. »Kolmkišta« seveda ni smela biti nikoli prazna, kar je bila moja naloga. V kuhinjo smo morali napeljati tudi vodo, a z zelo majhnim lijakom. Stanovanje je bilo res majhno, a naše, saj je bilo kupljeno z ne vem kako, a gotovo težko »prišparanim« denarjem. Gotovo je pomagalo tudi to, da je bila mama dobra gobarica. Gobe sta z očetom sušila in jih v polnih nahrbtnikih nosila prodajat v Ljubljano. Stranišče »na štrbunk« za obe stranki je stalo posebej ob gnojni jami čez cesto. To stranišče je bilo posebnega oziroma javnega pomena, saj so ga koristili tudi mimoidoči. Zato smo »ta domač« morali včasih kar v vrsti čakati. Največji promet v njem je bil navadno ob sobotah in nedeljah, ko so krajani množično obiskovali Javorniški Rovt. Takrat smo v stranišče nastavili malo trši papir, česar se je domislil moj »fotr« (stari oče).

Oče, zagrizen hribolazec, planinec in markacist, me je že pri petih letih vlekel na Triglav. Ker nisem bil navajen »kvedrovcev«, sem po poti skozi dolino Kot do Staničeve koče »priracal« s kar nekaj žulji. Zato sem naslednji dan nadaljeval pot kar v »štirikanih« copatih. Tako sem bil pri petih letih prvič na Triglavu. Pot na naš najvišji vrh pa sem v svojem življenju ponovil še petintridesetkrat. Nepozabna je bila tudi zima 1952/53, ko nas je snežni plaz praktično zasul. Iz hiše nismo mogli, ker je bilo snega ob hišnih vratih kar za tri do štiri metre visoko. Takrat nas je oče rešil tako, da je splezal skozi okno (veliko 40 x 60 cm), se prebil do drvarnice, kjer je bila spravljen lopata in uspel, da so se po celodnevem kidanju vrata vsaj nekoliko odprla. Takrat sem tudi edinkrat videl rezanje snega z vrvjo. Otroci smo pa uživali, saj smo našo leseno streho uporabili kot primeren teren za dričanje in skoke v sneg s kar velike višine.

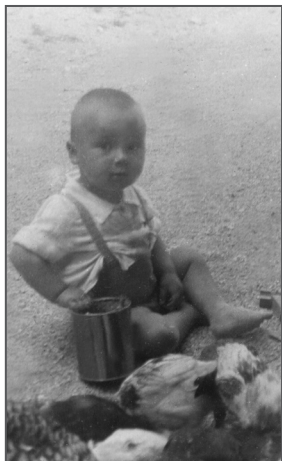
V kleti, ki je imela vhod v višini ceste, smo imeli manjši hlev za kure, zajce, kozo, ovco pa še za prašička, ki smo ga vzredili vsako leto in ki sem ga pri zakolu držal za rep. Pri pripravi krme sem moral vedno sodelovati. Najtežje mi je bilo smukanje jesenovih listov v Leničah in nabiranje listja za steljo. Kurjavo smo dobili v gozdu, kjer nam je gozdar odkazal, kaj in kako lahko pripravimo za odvoz domov. »Špacanje« smrekovih vej je bilo kar naporno opravilo. Sam sem moral veje spravljati na kup. V višjih predelih pa sta starša pripravljala še bukovo kurjavo tako, da sta že posušene veje z bukev nalomila z lesenim kavljem na dolgi palici in jih pozimi prepeljala s samotěžnimi sanmi. Pri eni teh voženj me je oče vzel s seboj. Že ko sva visoko pod Boncljo nakladala, so naju »obiskali« trije graničarji, ki so se želeli kar z nama odpeljati v dolino. Usedli smo se na veje, oče pa je bil voznik. Vožnja je kljub našemu zaviranju s čevlji postajala vse hitrejša, zato so graničarji že kmalu poskakali v sneg. Šele ko sva ostala spet sama, je oče upočasnil vožnjo tako, da je spustil »rajsarje«.

Otroci smo se takrat prehranjevali preprosto. Za malico, ki ni bila običajen obrok, smo dobili košček kruha, namazan z mastjo in posut s soljo, zelo redko pa s sladkorjem. Sadja nismo kupovali. Jedli smo tistega, ki nam ga je ponudila narava, saj smo jagode, maline, robide in borovnice nabrali v gozdu. Pri domači hiši so rasle rumene slive »špengelni« in kaka češnja, pri sosedih pa smo ponoči »orabutali« še kakšno jablano ali hruško. Zanimiva so bila nedeljska kosila, saj smo le takrat jedli govejo juho, »tenstan« krompir, meso iz juhe in solato. Taka nedeljska kosila so bila običajna tudi

drugod, a razdelitev mesa je bila nekaj posebnega. Oče ga je lepo nasekal v enake koščke, mama pa jih je razdeljevala. Če je bilo koščkov deset, jih je očetu dala pet, sebi tri in meni dva. Če pa jo je moj žalostni pogled omehčal, mi je odstopila še tretji košček mesa. O testiranju naših kadilskih sposobnosti pa naj omenim le, da smo bili zaradi srobreta večkrat opečeni po grlu ali pa »pijani« od pravih Drava cigaret. Pri vsem tem smo si včasih opomogli z grgranjem vode. Tudi naša obutev je bila zelo enostavna. Za osnovo so nam bile cikle, ki so jih izdelovali pri Plasinu, pozimi pa kakšni »kvedrovci« in škornji. Zelo rad sem pa hodil bos, a sem moral spomladi počakati, da je z Belške planine izginila zadnja belina snega.

Naše izvenšolske dejavnosti so bile raznolike in so obsegale »jago« po gozdovih Kresa, Strane, Kozjeka, Zabukovja in Čopovega rovta ter razne športe v domačem okolju. Znana so bila tudi naša vojskovanja med »ta zgornimi« Blani in Boroveljčani. Postavljene teritorialne meje smo morali vsi spoštovati. TVD Partizan je bil dolga leta moj drugi dom. V telovadbi, košarki, odbojki, smučanju smo včasih posegli po najvišjih mestih na občinski in tudi republiški ravni. Še bolj zanimivo je bilo igranje nogometa ob sobotah in nedeljah v Čopovem rovtu in igranje hokeja na Kresu, kjer smo pravo ledeno ploskev naredili skupaj z Blani. Drsalke na ključ so imeli le redki, ostali smo igrali kar v »kvedrovcih«. Palice pa smo si pripravili iz ukrivljenih, navadno leskovih korenin, ki jih je bilo treba le obtesati. Z njimi je bilo zelo težko privzdigniti »pak«. Tenis smo igrali v kamnolomu z lesenimi pravokotnimi loparji in čez napeto vrv. Še bolj smo se posvečali »ping-pongu«. Za mizo smo uporabili skupaj zbite deske, ki smo si jih »izposodili« v tovarni. Še bolj iznajdljivi smo bili pri loparčkih. Najprej so bili leseni, kasneje pa mi je oče nanj nalepil počen termofo. Med zanimivimi igrami, ki smo se jih šli, pa je bilo »zbijanje na kahlo« s kamni in frnikulanje. Frnikule smo si izdelali sami iz gline, ki smo jo našli »za fržino«. Iz nje smo oblikovali kroglice, jih posušili na soncu ter pobarvali, če je kdo prinesel vodene barvice. Pa še nekaj besed o smučanju. Naš smučarski poligon je bil Kres, pa Čopov rovt in Pristava. Preizkušali smo se tudi v skokih, saj smo imeli dve skakalnici v Trebežu na Jakopovi plani. Na eni se je dalo skočiti do 10 metrov, na drugi pa tudi do 18 metrov. Problematično je bilo le ustavljanje, saj smo se včasih lahko ustavili šele pri Žvabu. Kar velika skakalnica je bila še v Čopovem rovtu, kjer smo se lahko učili tudi tehnike vožnje smuka.

Omenjeno seveda ni vse, kar smo kot otroci počenjali ali doživljali. Lahko pa sklenem, da je bilo moje otroštvo po eni strani zelo skromno, po drugi strani pa polno tistih vrednot, ki jih naši otroci in vnuki ne morejo več doživeti, ker jim današnji čas nudi drugačne možnosti. In le od vsakega posameznika je odvisno, s kakšno žlico bo zajemal življenje. Ali ni bilo tudi v tistih »naših« časih tako?

Pavel Smolej na domačem dvorišču Pri Kajžu leta 1948 in s prvimi smučmi leta 1950 (last Pavel Smolej)

Hiša Pri Škurtniku v Trebežu na Javorniku (last Pavel Smolej)